



1.6.2010

18

25.5.2010 pöydälle pantu asia

LAUSUNTO TALOUSARVIOALOITTEESTA LISÄRAHOITUKSESTA
INKONTINENSSITARVIKKEIDEN JAKELUUN

Terke 2010-718

TJA

Terveyslautakunta päättäneen antaa aloitteesta seuraavan, esittelijän ehdotuksen mukaisen lausunnon:

”Vaippon valmistajien mukaan keskivaikeaa tai vaikeaa virtsainkontinenssia sairastava potilas tulee toimeen enimmillään viidellä vaippatuotteella vuorokaudessa, jos vaippon koko ja imukyky on asianmukaisesti valittu. Tässä otetaan huomioon potilaan tarve eri vuorokauden aikoina ja päivittäisissä elämän tilanteissa. On siis perusteltua, että vaippatuotteita voi omahoitotarvikejakelun kautta saada enintään viisi vuorokautta kohden. Useat kunnat (mm. Espoo ja Vantaa) eivät anna viittä vaippatuotetta enempää vuorokautta kohden missään tilanteissa. Useissa kaupungeissa jaettava määrä on tätäkin pienempi. Helsingissä oli aiemmin runsaasti potilaita, jotka saivat 6-10 vaippatuotetta vuorokaudessa.

Terveyskeskus jakaa omaan sairaanhoitoon tarvittavia hoitotarvikkeita kansanterveyslain 14 §:n nojalla. Sosiaali- ja terveysministeriön on vuonna 1999 lähettänyt asiaa koskevan yleisluontoisen ohjekirjeen. Sen mukaan potilaille maksuttomia hoitotarvikkeita annetaan, kun tarve on pysyvä tai pitkäaikainen, vähintään kolme kuukautta kestävä. Vähäiseen tarpeeseen, esimerkiksi lievään virtsanpidätyskyvyttömyyteen, omahoitotarvikkeita ei em. ohjeen mukaan anneta. Omahoitotarvikejakelun sisältö tuotteiden ja tuotemäärien osalta vaihtelee eri kunnissa Suomessa. Helsingin terveyskeskuksessa jakelun piiriin on kuulunut enemmän erilaisia tuotteita kuin edellä mainitussa STM:n kirjeessä on lueteltu.

Helsingin terveyskeskus jakaa potilaille maksuttomia inkontinenssituotteita noin 6.500 asukkaalle vuodessa. Niiden kustannukset vuonna 2008 olivat 2.4 miljoonaa euroa. Vuoden 2007 tilastojen perusteella Helsingin vaippakustannukset olivat vertailukuntiin nähden kaikkein korkeimmat sekä asukasta että yli 65-vuotiasta kohden, noin kaksin-kolminkertaiset.

Vuonna 2008 Helsingin sosiaali- ja terveydenhuollossa käytettiin arviolta 15 miljoonaa vaippatuotetta, joiden ympäristölle aiheuttama



1.6.2010

kuormitus on huomattava.

Maksuttoman omahoitotarvikkeiden jakelun edellytyksenä on, että sairaus, vika tai vamma on kroonistunut ja kestänyt vähintään 3 kuukautta ja että kustannukset ovat potilaalle kohtuuttoman suuria. Jos sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutunut omahoitotarvikkeiden käyttö on tilapäistä tai vähäistä, ei kunta korvaa niitä omahoitotarvikkeina vaan potilas kustantaa ne itse.

On viitteitä siitä, että terveyskeskuksessa on vallinnut vaipojen runsaaseen käyttöön pohjautuva hoitokulttuuri. Esimerkiksi potilaalle on määrätty inkontinenssituotteita sairaalasta kotiutettaessa, vaikka näitä ei ole aiemmin ollut käytössä tai palvelutaloon siirtyneelle henkilölle on tilattu vaipat, vaikka näitä ei ole ollut käytössä aiemmin.

Housuvaipojen käyttö on Helsingin terveyskeskuksen kotihoidossa ja myös terveysasemien hoitokäytännöissä lisääntynyt vuosien ajan. Esimerkiksi Espoossa, Vantaalla, Tampereella, Turussa ja Lahdessa jaetaan kriittisen harkinnan jälkeen yksi housuvaippa vuorokautta kohden. Helsingissä jakelupisteisiin on tullut lähetteitä, joissa on pyydetty housuvaippoja jopa 5 kpl/pv muiden inkontinenssituotteiden ohella. Housuvaipojen kustannukset ovat olleet n. 1,2 miljoonaa euroa vuodessa, mikä on noin puolet kaikkien inkontinenssituotteitten kokonaiskustannuksista. Kun vaippatuotteet valitaan käyttötarkoituksen mukaan oikein, riittää yksi housuvaippa vuorokaudessa. Näin ollen housuvaippatuotteita tulisi jakaa vain erityisperusteluin yksi tuote vuorokaudessa omatoimisuutta tukemaan.

Myös ns. tippasuojien käyttö on lisääntynyt huomattavasti. Jakelun piirissä on ollut n. 1600 käyttäjää. Ne on tarkoitettu lievän inkontinenssin hoitoon. Tippasuojien imukyky on selvästi vähäisempi kuin keskivaikean ja vaikean inkontinenssin hoitoon tarkoitettujen tuotteiden. Tämä on toisaalta johtanut siihen, että niitä on ruvettu käyttämään lisääntyneitä määriä lievää vaikeamman inkontinenssin hoitoon (esimerkiksi 4-8 vaippaa/pv). Koska tippasuojat on tarkoitettu lievän inkontinenssin hoitoon ja STM:n ohje velvoittaa antamaan vaippoja vain keskivaikean tai vaikean inkontinenssin hoitoon, johdonmukaista on, että tippasuojien jakelu on lopetettu. Tippasuoja voi ostaa kaikista päivittäistavara-kaupoista.

Edellä mainittujen perusteellisten selvitysten nojalla terveyskeskuksen johtoryhmä päätti 8.9.2009 vaippajakelun kehittämisestä siten, että 1.1.2010 alkaen yleisohjeistus vastaa vaippatuotteiden



1.6.2010

käyttötarkoitusta sekä muiden pääkaupunkiseudun kaupunkien ja eräiden muiden suurehkojen kaupunkien käytäntöjä. Henkilökunnalle on järjestetty laajamittaista koulutusta uusista käytännöistä ja inkontinenssikoulutusta jatketaan. Jaettavista tarvikkeista annettiin uusi tarkennettu pysyväisohje 16.4.2010. Ohjeesta ilmenevät menettelytavat sekä jaettavina olevat tuotteet ja jaettavat määrät. Omahoitaja ja omalääkäri valitsevat yhdessä potilaan kanssa tälle parhaiten soveltuvat tuotteet sekä arvioivat tuotteiden kulutuksen. Jakelukäytännön tulee olla tarkoituksenmukaiseen käyttötapaan perustuvaa ja tasapuolista kaikkia omahoitotarvikkeita käyttäviä kuntalaisia kohtaan, minkä vuoksi eri tuotteille on määritetty enimmäismäärät. Vaippatuotteet kehittyvät jatkuvasti, mikä otetaan huomioon vaippavalikoimassa.

Edellä olevaan viitaten terveyslautakunta toteaa, että nykyiset ohjeet inkontinenssituotteiden jakelun perusteista ovat asianmukaiset ja hyvin perustellut eikä niitä ole syytä muuttaa. Terveyskeskuksen talousarviossa ei ole määrärahaa aloitteessa ehdotetun mukaisesta toimintatavan muutoksesta aiheutuvaan kustannusten nousuun, vaan tähän kuluvat voimavarat olisivat pois terveyskeskuksen muusta toiminnasta.

Terveysvaikutusten arviointi

Yksittäistapauksissa riittämätön inkontinenssituotteiden määrä aiheuttaa vähintään epämukavuutta ja pahimmillaan terveyshaittaa, esimerkiksi iho-ongelmia. Näitä haittoja voidaan kuitenkin merkittävästi vähentää asiantuntevalla opastuksella inkontinenssin vaikeusasteeseen sopivien vaippatuotteitten valinnassa ja käytössä sekä huolehtimalla siitä, että kaikki lääketieteelliset ja kuntouttavat hoitomahdollisuudet on huomioitu inkontinenssin hoidossa, sillä vaipat eivät ole ensisijainen inkontinenssin hoitomuoto.”

Pöytäkirjanote kaupunginhallitukselle

Lisätiedot:

Pellinen Jukka, hallintoylilääkäri, puhelin 310 42305

Esittelijä

Kati Peltola viisi muuta valtuutettua ovat 3.3.2010 tehneet seuraavan talousarvioaloitteen:

”Helsingin terveyskeskus muutti vuoden alusta vaippa- sekä muiden inkontinenssituotteiden jakelua (inkontinenssi = virtsan tai



1.6.2010

ulosteepidätyskyvyttömyys). Uudistuksen tarkoituksena sanotaan inkontinenssin hoidon kehittäminen kokonaisuutena. Tuotteiden käyttöä ei pidetä terveyskeskuksessa kaikilta osin asianmukaisena.

Perusteluissa todetaan, että vaipat eivät ole ensisijainen inkontinenssin hoitomuoto, ja että inkontinenssin syy pitää selvittää asianmukaisesti, tarvittaessa erikoislääkärin tutkimuksin. Usein saadaan apua seuraavilla tavoilla: fysikaalinen hoito, esimerkiksi lantionpohjan voimistelu, lääkehoito, mahdollinen kirurginen hoito, vaikuttaminen elämäntapoihin ja virtsaamistottumuksiin, astialle auttaminen jne. Kotihoidossa on huomattu, että kun ikäihminen joutuu sairaalaan, hän kotiutuu sieltä varsin usein vaippojen käyttäjänä.

Uudistuksen toteuttamiseksi on koulutettu 450 hoitajaa terveysasemat - osastolta ja kotihoito-osastolta. Koulutustilaisuuksista terveyskeskuksella on näkemys, että yhteinen tahtotila on olemassa uudistuksen jatkokehittämiseksi. Myöhemmin järjestetään lisää koulutusta inkontinenssin hoidosta. Lisäksi luvataan luoda järjestelmä, jossa tarjotaan riittävä lääketieteellinen ja hoidollinen tuki potilasta hoitavalle lääkärille, terveydenhoitajalle tai kotihoitajalle.

Hyvää hoitomallia on lähdetty kehittämään väärästä päästä karsimalla omahoitotarvikkeita. Potilaan kannalta oikea lähtökohta on parantaa hoitohenkilöstön antamaa tukea ja hoitoa. Oikea hoito vähentää sitten omahoitotarvikkeiden tarvetta ja käyttöä. Nyt tehty karsinta haittaa erityisesti vähävaraisia potilaita ja varsinkin heitä, joiden vaivoihin mikään hoidon parantaminen ei auta. On kohtuutonta, jos heidän on haettava toimeentulotukea omahoitotarvikkeiden ostamiseen.

Ehdotamme, että kaupunginvaltuusto kehottaa tarkistamaan inkontinenssituotteiden jakelupäätöstä niin, että se ei vaikeuta potilaiden toimeentuloa ja omahoitoa ja hygieniaa ja varaamaan siihen tarvittavat määrärahat.”

Aloitteesta pyydetään terveyslautakunnan ja sosiaalilautakunnan lausuntoja kaupunginhallitukselle 27.5.2010 mennessä.

Postiosoite

PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
terveyskeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Siltasaarekatu 13
Helsinki 53
<http://www.hel.fi/terveyskeskus>

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504